

KORTE MEDEDELING

Twee nieuwe *Carex*-hybriden in Nederland: *Carex* ×*prahl*iana en *C.* ×*rotae* (Cyperaceae)J. Koopman¹, H. Fokkema², H. Waltje³

Key words

Ammoglochin
Carex bohemica
Carex davalliana
Cerastocystis
Phaestoglochin
FLORON**Abstract** – Two hybrids can be added to the Dutch *Carex* flora, *Carex* ×*prahl*iana [*C. lasiocarpa* × *C. rostrata*] and *C.* ×*rotae* [*C. appropinquata* × *C. paniculata*]. The total number of *Carex* species in the Netherlands is currently 74 and 35 *Carex* hybrids are known.**Samenvatting** – Aan de Nederlandse *Carex*-flora kunnen twee hybriden worden toegevoegd, *Carex* ×*prahl*iana [*C. lasiocarpa* × *C. rostrata*] en *C.* ×*rotae* [*C. appropinquata* × *C. paniculata*]. Het totaal aantal *Carex*-soorten in Nederland bedraagt momenteel 74 en er zijn nu 35 *Carex*-hybriden bekend.

Publicatiedatum – 29 april 2025

INLEIDING

De laatste decennia is de verspreiding van plantensoorten in Nederland goed in beeld gebracht door met name de medewerkers en vrijwilligers van FLORON, opgericht in 1988. Ook lastige(r) geslachten, zoals het geslacht *Carex* (Cyperaceae), kregen daarbij de aandacht die ze verdienen. Met name de laatste vijftien jaar is aan de *Carex*-flora van ons land veel aandacht besteed. Koopman (2010) gaf een overzicht van alle toe dan toe bekende *Carex*-hybriden in Nederland, gevolgd door een overzicht van alle allochtone zegenen in ons land (Koopman 2015). Koopman & Więclaw (2016) besteedden aandacht aan de notoir lastige secties *Ammoglochin* Dumort., *Phaestoglochin* Dumort. (Koopman & Więclaw 2018) en *Cerastocystis* Dumort. (Koopman & Więclaw 2019). In 2020 verscheen de nieuwe editie van de Heukels' Flora (Duistermaat 2020), waarbij alle carices zijn voorzien van de huidige geldende namen die we terug kunnen vinden in *Carex* Europaea (Koopman 2022) en

eveneens in het tweede deel van de Nova Flora Neerlandica, over het geslacht *Carex* in Nederland (Koopman et al. 2022). Toch blijken er steeds weer nieuwe taxa gevonden te worden. Zo werd zelfs bij de presentatie van het tweede deel van de Nova Flora Neerlandica in december 2022 reeds melding gemaakt van een nieuwe indigene *Carex*-soort, *C. bohemica* Schreb. (Diemeer & Koopman 2023).

Kern & Reichgelt (1954) vermeldde destijds 16 *Carex*-hybriden in de Flora Neerlandica voor ons land, Koopman (2010) voerde 28 ten tonele en Koopman et al. (2022) presenteerden in de Nova Flora Neerlandica 33 *Carex*-hybriden, waarbij nieuw ten opzichte van Koopman (2010): *C.* ×*parentii* Jac.Koopman, Beusekom & Więclaw [*C. colchica* J.Gay × *C. pseudobrizoides* Clavaud], *C.* ×*reichgeltii* Jac.Koopman, Więclaw & Waltje [*C. acuta* L. × *C. aquatilis* Wahlenb.], *C.* ×*senayana* Soó [*C. otrubae* Podp. × *C. spicata* Huds.], *C.* ×*sooi* Jakucs [*C. acutiformis* Ehrh. × *C. riparia* Curtis] en *C.* ×*uechtritziana* K.Richt. [*C. acutiformis* × *C. lasiocarpa* Ehrh.]. De hybride *Carex* ×*luteola*

¹ ul. Kochanowskiego 27, 73-200 Choszczno, Polen;
e-mail: jackkoopman@e-cho.pl

² Mûnebuorren 18, 9132 EH Ingwierrum, Nederland;
e-mail: herkefokkema123@gmail.com

³ Foswerd 72, 9202 BA Drachten, Nederland;
e-mail: harrywaltje@gmail.com

Correspondentie: jackkoopman@e-cho.pl

(Rchb.) Sendt. [*C. distans* L. × *C. flava* L.] werd vermeld door Koopman (2010), maar bleek bij later onderzoek door Koopman & Więclaw (2019) *C. × xanthocarpa* Degl. [*C. flava* × *C. hostiana* DC.] te zijn. Koopman (2010) sprak de verwachting uit dat er in ons land zeker nog wel dertig *Carex*-hybriden te vinden kunnen zijn, waarvan er ondertussen dus al vijf gevonden zijn. De laatste jaren wordt door de tweede en derde auteur van dit artikel zeer intensief gespeurd naar *Carex*-hybriden, met name in Fryslân, maar ook elders in het noorden van Nederland. Naast een aantal reeds bekende hybriden stuitte zij ook op twee nieuwe hybriden voor Nederland, namelijk *Carex × prahlana* Junge [*C. lasiocarpa* × *C. rostrata* Stokes] en *C. × rotæ* De Not. [*C. appropinquata* Schumach. × *C. paniculata* L.]; aan beide hybriden wordt hieronder nader aandacht besteed. De nomenclatuur van *Carex*-taxa in dit artikel is overeenkomstig Koopman (2022).

NIEUWE CAREX-HYBRIDEN IN NEDERLAND

Carex × prahlana Junge [*C. lasiocarpa* Ehrh. × *C. rostrata* Stokes]

Carex × prahlana is een relatief eenvoudig te herkennen *Carex*-hybride. Hij heeft behaarde urntjes, met loze nootjes en zeer smalle en lange bladen (beide kenmerken van de eerstgenoemde ouder) en huidmondjes aan beide zijden van het blad, daar *C. lasiocarpa* ze aan de onderzijde van het blad heeft – net als verreweg de meeste *Carex*-soorten – en *C. rostrata* aan de bovenkant. Er bestaat weliswaar een tweede hybride van *C. rostrata* met behaarde urntjes, die ook huidmondjes aan beide zijden van het blad heeft (*C. × kneuckeri* P.Fourn. [*C. hirta* L. × *C. rostrata*]), maar deze hybride lijkt veel meer op *C. rostrata* doordat beide taxa ongeveer even brede bladen hebben. *Carex × kneuckeri* is overigens uiterst zeldzaam en wereldwijd slechts viermaal gevonden: de meest recente vondst dateert van 2016 in Oost-Polen, de andere drie, oudere, vondsten zijn uit Frankrijk en Zweden, waar de hybride tweemaal is gevonden (Koopman et al. 2019).

Carex × prahlana is een Europese hybride, bekend uit Noorwegen, Zweden, Finland, Rusland, Polen, Slowakije, Duitsland, Frankrijk (Koopman 2022), en nu dus ook uit Nederland. Waar beide ouders samen voorkomen, hetgeen dikwijls het geval is, dient men alert te zijn op deze hybride. Hij wordt mogelijk over het hoofd gezien.

Carex × prahlana is genoemd naar de Duitser Peter Prah (1843–1911) uit Lübeck, arts en botanicus.

Materiaal: *Carex × prahlana*; 24-4-2024; Nederland: Reahel, ten zuiden van Buitenpost (Fryslân); 06-46-31; langs sloot op veengrond; leg. H. Fokkema, s.n. (herb. Jac. Koopman, nr. 43.2.368.1; herb. H. Waltje).

Carex × rotæ De Not. [*C. appropinquata* Schumach. × *C. paniculata* L.]

Carex × rotæ is in het veld vooral te herkennen aan de grootte, in combinatie met de min of meer stijf rechtopstaande, loze bloeiwijzen, die een typisch roodbruine kleur hebben. Daar waar *C. paniculata* sierlijk overhangende pluimen draagt en *C. appropinquata* in alles een maatje kleiner is, is de hybride vaak al van verre te herkennen in het veld door de stijf rechtopstaande bloeiwijzen en bovendien zijn de horsten veelal forser en hoger dan van beide oudersoorten.

Deze Europese hybride is wijdverbreid en is gevonden in Zweden, Ierland, Verenigd Koninkrijk, België, Frankrijk, Zwitserland, Italië,

Duitsland, Tsechië, Slowakije, Polen, Letland, Wit-Rusland en Roemenië (Koopman 2022), maar ontbrak tot nog toe in Nederland, waar de oudersoort *C. appropinquata* zeer zeldzaam is. In landen waar beide oudersoorten min of meer algemeen zijn en dikwijls samen voorkomen, zoals in Polen, blijkt de hybride relatief eenvoudig gevormd te worden.

De hybride is genoemd naar de Italiaan Lorenzo Rota (1819–1855) uit Bergamo, net als Prah een arts en botanicus.

Materiaal: *Carex × rotæ*; 24-5-2023; Nederland: Lieveren (Drenthe); 12-22-12; broekland, schraal nat grasland op veen; leg. H. Waltje, s.n. (herb. Jac. Koopman, nr. 43.2.145.12; herb. H. Waltje).

DISCUSSIE

De Nederlandse *Carex*-flora telt volgens Koopman et al. (2022) in totaal 73 soorten, waarvan 60 inheemse soorten en 13 adventieve soorten, waarvan twee als ingeburgerd worden beschouwd: *Carex crawfordii* Fernald en *C. vulpinoidea* Michx., beide zijn van oorsprong uit Noord-Amerika. Daarnaast zijn er uit Nederland 33 *Carex*-hybriden bekend (Koopman 2010; Koopman et al. 2022). Deze totalen zijn, met *C. bohémica* als nieuwe indigene soort en met de in dit artikel vermelde hybriden *C. × prahlana* en *C. × rotæ*, dus intussen opgelopen tot 74 soorten en 35 hybriden. De kans op een nieuwe indigene soort is overigens relatief klein te noemen. In deze eeuw betreft het tot nu toe slechts de vondsten van *C. davalliana* Sm. (Weeda et al. 2006) en *C. bohémica* (Diemeer & Koopman 2023). Of eerstgenoemde een blijvertje is valt nog te bezien; er zijn in totaal slechts drie pollen van deze zegge in ons land gevonden, en zelfs over de indigeniteit valt te discussiëren (Weeda et al. 2006). *Carex bohémica* is weliswaar een soort van tijdelijk droogvallende bodems, maar de populatie in Noord-Brabant is dermate groot dat er momenteel geen sprake is van enige bedreiging (Diemeer & Koopman 2023).

De kans op nieuwe *Carex*-hybriden en nieuwe adventieve soorten is veel groter. Gelet op de vele mogelijke combinaties van oudersoorten voor de vorming van hybriden is de verwachting dat ook de komende jaren nog wel een aantal *Carex*-hybriden in ons land gevonden zullen worden. Veel hangt af van het gezamenlijk voorkomen van oudersoorten die gemakkelijk hybridiseren en de zeldzaamheid van de betreffende soorten. En daarnaast vooral het alerte oog der botanici, waarbij voor velen het herkennen van *Carex*-hybriden een echte uitdaging is.

De auteurs van dit artikel zijn voornemens om in het voorjaar van 2025 materiaal van beide hybriden te gaan verzamelen voor het herbarium van Naturalis Biodiversity Center in Leiden (L).

LITERATUUR

- Diemeer J., Koopman J. 2023. *Carex bohémica* (Cyperaceae) – Cyperzegge nieuw voor Nederland. *Gorteria* 45: 105–109.
- Duistermaat H. 2020. Heukels' Flora van Nederland, ed. 24. Noordhoff Uitgevers, Groningen / Utrecht.
- Kern JH, Reichgelt TJ. 1954. *Carex* L. In: Weevers Th, Danser BH, Heimans J (red.), *Flora Neerlandica* 1(3): 1–133. Kon. Ned. Bot. Ver., Amsterdam.
- Koopman J. 2010. *Carex*-hybriden in Nederland. *Gorteria* 34: 159–169.
- Koopman J. 2015. Allochtone Zeggen (*Carex*-soorten) in Nederland. *Gorteria* 37: 73–83.
- Koopman J. 2022. *Carex* Europaea. The genus *Carex* L. (Cyperaceae) in Europe, 1, ed. 3. Accepted names, hybrids, synonyms, distribution, chromosome numbers. Margraf Publishers, Weikersheim.
- Koopman J, Kalinowski P, Stech M, Więclaw H. 2019. *Carex × kneuckeri*, a hybrid new for central Europe and neotypification of this name. *Preslia* 91: 161–177. (<https://doi.org/10.23855/preslia.2019.161>).
- Koopman J, van Beusekom F, Waltje H, Simons E. 2022. Nova Flora Neerlandica. Het geslacht *Carex*, Zegge in Nederland. KNNV Uitgeverij, Zeist.

- Koopman J, Więclaw H. 2016. The section *Ammoglochin* Dum. (*Carex*, Cyperaceae) in the Netherlands. [Gorteria 38: 43–55](#).
- Koopman J, Więclaw H. 2018. The section *Phaestoglochin* (*Carex*, Cyperaceae) in the Netherlands. [Gorteria 39: 79–87](#).

- Koopman J, Więclaw H. 2019. The section *Ceratocystis* (*Carex*, Cyperaceae) in the Netherlands. [Gorteria 41: 1–13](#).
- Weeda E.J, Keulen SMA, Koelink JW. 2006. Maai-beheer in de Kathager Beemden beloond: Veenzegge (*Carex davalliana* Sm.) nieuw voor Nederland. [Natuurhist. Maandbl. 95: 262–268](#).